

A feltevés tanához. A jogirodalomnak régi kedvenc témája a feltétel és feltevés közötti különböztetés. A kettő közül a feltétel kategóriája az, amely úgy az irodalom, mint a jogalkotás részéről nagyobb méltányolásban részesült. A feltevés az egyik szerződő fél eszmevilágában él, a feltétel a két szerződő fél akaratmegegyezése. A másik előtt rejtve maradó feltevés bírói elismerésre és oltalomra igényt nem tarthat, a másik fél terhére méltánytalan is volna jogi jelentőséghez juttatni ellenfelének előtte ismeretlen feltevését. De mert sokszor fordítottja mutatkoznék méltánytalanoknak, ha az ellenfél számára ismertté vált feltevést jogilag lényegtelennek minősítenék, bírói gyakorlatunk kiképzett tétele, hogy az ellenfél által ismert feltevés a feltétel erejével bír. Bár sajnos, adott esetekben a feltételnek és feltevésnek egyenlősítése nem mindig következik be, állandó gyakorlat ugyancsak, hogy a végrendeleti juttatás kilátásba helyezése ellenében ingyen végzett munka ellenértéke is követelhető, ha a végrendeleti juttatás elmarad. Ez a gyakorlat most a Kúria P. II. 3019/1929. számú ítéletével egy új válfajjal egészült ki. Az adott esetben a felperes házvezetőnői munkára vállalkozott a megígért örökös kinevezés ellenében. Utóbb szolgálatadó őt elbocsátotta. A Kúria felperes munkadíj igényét elismerte, arra való tekintet nélkül, hogy az elbocsátás saját hibájából történt, mert úgy látta, hogy a felperes elesett attól a lehetőségtől, hogy általános örökös legyen.

A Kúria indokolása szerint a megállapodás teljes egészében hatálytalanná vált. Ha ez az indokolás alkalmi érveknek meg is felel, dogmatikailag nem helytálló, mert a megállapodás hatálytalansága az *in integrum restitutió*t vonná maga után, ami sokszor sem a felek akaratának nem felel meg, sem a tényleges érdekhelyzeteknek. Helyesebb lett volna, ha a Kúria a feltevés tanával operálva, a munkadíj fizetési kötelezettségét azzal támasztotta volna alá, hogy a munka csupán azon feltevés ellenében vállaltatott ingyenesen, hogy a végrendeletjuttatás be fog következni és ezen eshetőség megdőlésével az ingyenesség elesik és helyébe lép a díjazás kötelessége. Ez a konstrukció az ügyletek érvényességét nem érinti, sőt magát az ügyletet fenntartja, csupán a felek praesumálható akaratának megfelelően módosít az ügyleten, illetve életbelépteti a másodszorra szánt — a munka díjazását magában foglaló — megállapodás.

B. S.

Két kérdés a szolgálati jogviszony köréből. Felperes az alperesi cukorgyár szolgálatában állott mint gazdatiszt. Alperes a szolgálati szerződésben vállalta azt a kötelezettséget, hogy a felperest a cukorgyárak által alapított nyug-

díjbiztosító intézménynél tagul belépteti és a járulékok fele részét viseli. Alperes e bejelentést nem eszközölte, majd bizonyos idő elteltével felperest a szolgálatából elbocsátotta. Felperes a gyár ellen pert indított — egyebek között arra is támaszkodva, hogy a gyár oly időben bocsátotta el őt szolgálatából, amikor még a nyugdíjjogosultság feltételét alkotó szolgálati időt ki sem töltötte. A Kúria P. II. 8193/1930. sz. határozata a felperes vonatkozó felülvizsgálati támadását alaptalannak találta, mondván, hogy a munkaadó nem köteles az alkalmazottat a szolgálatban pusztán azért megtartani, hogy a nyugdíjjogosultság feltételeit megszerezze és folytatja a Kúria azzal, hogy „annak a megállapítására, hogy az alperes a felmondás jogával visszaélve, egyenesen a felperes nyugdíjjogosulttá válásának a megghiúsítása végett mondotta fel a szolgálati viszonyt, nincsen alap a perbeli tényállásban.” Elvileg tehát a Kúria a chikane-szerű joggyakorlás tilalmát kimondja, ha e konkrét esetben annak ténybeli fennforgását nem is látja megállapíthatónak. A kínálkozó alkalmat felhasználva, rá kell mutatni arra, hogy a chikane csak az esetben állapítható meg, ha a joggyakorlás célzata kizárólag a másik fél megkárosítása. De éppen a szolgálati jogviszony szolgált két esetet, amikor a felmondási jog gyakorlása kétségtelenül az alkalmazott megkárosításának célzata, de ennek ellenére se állapítható meg a munkaadó terhére a chikane. A munkaadó rendszeresen (ez utóbbit az intenció külső igazoltságára emeljük ki) elbocsátja a két évi — dupla felmondásra jogot adó — szolgálati idő letelte előtt alkalmazottját, vagy ugyanezt teszi az öt évi — végkielégítésre jogot adó — szolgálati idő elérésének a küszöbén. A chikane egyik esetben se lesz megállapítható, noha az ily eljárás kétségtelenül méltánytalan. A chikane pedig azért nem találhat alkalmazásra, mert munkaadó célzata elsősorban a saját érdekeinek keresése, hogy reá nézve ne álljon be egy az eddiginél terhelőbb jogállapot. Lélektanilag: a munkaadó motívuma az önérdek szolgálata — és csak ennek reflexívuma az alkalmazott megkárosítása. Chikane: csak az önérdek által nem igazolt, egyedül a másik fél ártalmára törő cselekmény.

A másik kérdésben, amellyel a Kúria foglalkozik, semmiképen sem tudjuk helyeselni a Kúria döntését. A Kúria ugyanezen tanács előző határozatára (P. II. 3407/1929.) utalással kijelenti, hogy „az alkalmazottnak a szolgálati bizonyítvány helyesbitésére vonatkozó igénye tartalmánál fogva nem is alkalmas arra, hogy bírói végrehajtás útján kényszeríttessék ki és ezért marasztaló határozat tárgyául sem szolgálhat.” Az alkalmazottnak csak arra van joga, hogy az ezáltal vétkes magatartással netán okozott kár

megtéritését követelhesse. Ez az állásfoglalás meggyőző erő nélkül való.

Okirat kiállítására való kötelezés egyáltalán nem tartozik a ritkaságok közé. Az a körülmény, hogy az okirat kiállítására való kötelezés legtipikusabb esetei a teleggönyvi változás előidézésére alkalmas valamely okirat és hogy ily esetben a végrehajtási szankció a teleggönyvi változásnak az ítélet alapján való eszközlése, nem ok arra, hogy a másnemű, (ilykép való végrehajtásra nem alkalmas) okirat kiállítására való kötelezés végrehajthatatlannak mondassék ki. A végrehajtás technikai fogyatékosága — hogy t. i. kényszereszközök az ítéleti rendelkezés maradéknélküli megvalósíthatására nem állanak rendelkezésre, más esetekben is megvan anélkül, hogy a kérelem végrehajthatatlannak és így ítéletileg meg nem ítéltetőnek minősítették. Nincs semmi akadálya annak, hogy valaki bizonyos cselekvőségre, vagy cselekvőségből való tartózkodásra (abbanhagyás, ismétlés eltiltása) köteleztessék. Bizonyos, hogy a végrehajtási jog csak igen fogyatékos eszközöket nyújt az ily igény kikényszerítésére — de ez a megítélhetőséget nem befolyásolja. Dogmatikailag tehát semmi akadálya ennek, hogy a helyes tartalmu bizonyítvány kiállítására a munkaadó — ha egyébként ez az igény fennáll, ítéletileg ne köteleztessék. A régi magyar jog emlékeit is jó néha feleleveníteni. A szabadköltözésű jobbágy, ha földesurától távozni készült, elbocsátó levelet kérhetett „s ha a földesúr elbocsátó levelet nem adna, elsőben ugyan az alispántól kérhet bizonyítványt” (Magyar közpolgári törvénytudomány elemei. Kövy Sándor után írta Fogarasi János, 63. l.) Az emlék erejét nem rontja, hogy a jobbágyság megszűnt és talán az sem, hogy az alispán nyilván nem peres uton járt el.

Szociálpolitikailag a Kúria álláspontja az elvileg elismert igény gyakorlati nullifikálásával mindenesetre az igény értékének igen nagyfokú csökkentésével egyértelmű. A Kúria által surrogatumként megadott kártérítési igény a bizonyítás nehézségein megfeneklik. Adott esetben igen nehezen bizonyítható, hogy a bizonyítvány helytelen tartalma (új állás megszerzésének megakadályozása vagy egyéb úton) kárt idézett elő. Elvi álláspont az, hogy az igények lehetőleg elsődleges formáságukban kapjanak bírói oltalmat. A jogrend hiányossága, hogy elvileg elismert igény bírói oltalom nélkül maradva, védtelen igénné válik. A védtelen igények számának szaporodása a jogrend tökéletlenségé — mindenképen kerülendő az erre vezető út.

B. S.

Szurrogációs jogsegély joghatóság hiánya esetén. Külföldi ingatlanok tekintetében — miként tudjuk — bíróságaink nem járnak el.